

Gustav Stemann

Kammerherre, Stiftamtmand, K.¹ D. M.

15. Septbr. 1845—27. Decbr. 1929.

Stemann er af en gammel Embedsslægt. Og Stemann'erne har altid været berømt som dygtige Embedsmænd, trofaste, pligtopfyldende, altid gik de frem efter de lige Linjer. Gustav Stemann har i saa Henseende gaaet i sine Fædres Spor. Dog er det ikke om ham som Embedsmand, som Kammerherre og Stiftamtmand, jeg nu vil fortælle, skønt der saa prægtig kunde skrives en Afhandling om dette. Nej, jeg skildrer ham som Menneske, som god Kammerat, med de store historiske Interesser.

Gustav Stemann er født i Ærøskøbing. Hans Fader var Landfoged der og Præses i Stads- og Landretten. Han hed Chr. Ludv. Ernst von Stemann, var tysk danned, men fuldt ud trofast dansk Embedsmand. Som faa, maaske som ingen var han inde i slesvigske Retsforhold og slesvigsk Kultur. Da der i 1849 blev indrettet Regeringskontorer i Flensborg, blev han knyttet dertil og endte som Præsident for Apellationsretten for Hertugdømmet Slesvig. 1864 blev han afskediget af Tysskerne. Gustav Stemanns Moder var en Wardenburg,

tysk født med tysk Dannelse, men med den samme sikre Følelse som hendes Mand, at naar han var dansk Embedsmand og havde aflagt Ed til den danske Konge, saa var Forholdet klart, saa stillede man sig paa dansk Side. Hvis en Embedsmand stillede sig paa tysk Side, var det klart Oprør.

Det var et fint, dannet Hjem, disse Ord taget i bedste og videste Betydning. C. L. E. Stemann var Retshistoriker og har som saadan haft et skarpt Øje for alle de ejendommelige Forhold, der gjorde sig gældende i sønderjydske Ret. Særlig har jeg lagt Mærke til, at de Vider og Vedtægter, man havde ude i Landsbyerne, og som Jurister ellers ikke brød sig saa meget om, dem omfattede han med særlig Interesse. Da Gehejmekonferensraad C. Goos en Gang var her paa Askov Højskole, kom jeg til at tale med ham om den gamle Stemann, og jeg sagde blandt andet, at han maatte have været en dygtig Mand, med et aabent Øje for Kulturforhold i det hele. »Ja, det tror jeg!« sagde Goos, og saa blev han helt ivrig og fortalte, at da han havde faaet sin Embedseksamen i 1857, rejste han til Flensborg, hvor han var et helt Aar for at studere slesvigsk Ret. Og saa skildrede han den Kreds af dygtige og intelligente Mennesker, som var dernede og samlede sig om Stemann. Dette Aar stod for Goos som det festligste i hans Ungdomstid. Han havde haft saa stor Udbytte af Opholdet dér.

I 1912 meddelte Gustav Stemann nogle af hans Moders Breve i Gads danske Magasin. Det er fra Tiden 1846—64. De er fornøjelige, bringer frisk Bud fra Tiden og fortæller om en Kvinde med et varmt Hjerte, et mildt Øje, men med en udviklet Retssans og fordomsfri Man faar et levende Indtryk af, hvor stærkt de nationale Forhold greb ind i Familielivet, og hvordan nogle

lod Følelseslivet helt raade, andre støttede sig til deres Retssans. Et lille Træk, der viser, hvor fordomsfri hun bedømmer Mennesker: Kong Frederik VII og Grevinde Danner var i Besøg i Flensborg. Alle var i Reglen forargede paa Grevinden, og jo mere snerpede og ubetydelige de var, jo mere rasende var de paa hende. Fru Stemann lader sig ikke paavirke af alt dette. Hun skriver: »Hun var meget rar, og hun saa saa værdig og tiltalende ud, talte meget om Kongen og var saa taktfuld.«

Det var fra saadan et Hjem, at Gustav Stemann var udgaaet. Det er det, der har sat sit Præg paa ham. Han var jo ikke af dem, der gik og klappede Folk paa Skuldrene eller stak dem paa Næven i bred Folkelighed. Derfor var det som oftest saadan, at naar Folk kom til ham, saa var det Amtmanden, de havde Ærinde til, og det var igen Amtmanden, der forhandlede med dem, og saaledes kom de let til at opfatte ham som Amtmand, og ikke som andet. Men kom man til ham som Menneske, saa mærkede man ikke noget til Amtmanden, saa var det et friskt og varmhjertet Menneske, man havde for sig, elskværdig, fornøjelig og kammeratlig. Man kommer til at tænke paa Moderen i Flensborg.

En lille Begivenhed fremdrager jeg. Det var efter Bramminge Ulykken. Der skulde være Sørgefest i Esbjerg. Gustav Stemann talte. En Præst, der var til Stede, fortæller om dette: Jeg kendte jo godt Amtmanden, men havde opfattet ham som den, der helt igennem var Amtmand og ikke noget andet. Men den Dag blev jeg overrasket. Hans Tale var et Udslag af et varmt følende Menneskehjerte, der var greben af den store Ulykke, og en sikker Tro paa, at vi alle var undergivne Gudfaders vældige Haand. Det blev ikke saa meget en officiel Tale som et personligt Vidnesbyrd, der greb os alle.

Fra sin Fader har han taget meget i Arv. Her tænker jeg særlig paa hans historiske Interesser. De har givet sig Udslag i mange Arbejder. Sammen med Dr. phil. Johs. Lindbæk har han udarbejdet: De danske Helligaandsklostre, et stort og betydeligt Værk, baade hvad Omfang og Indhold angaar. I »Samlinger til jydsk Historie og Topografi« har han skrevet en hel Række Afhandlinger til Oplysning om historiske Forhold i Randers og Egnen der omkring. Han var Borgmester i Randers i 14 Aar, før han blev Stiftamtmand i Ribe. Og her i Ribe har det Arbejde særlig sat rige Frugter.

Da Højskoleforstander Ludvig Schrøder i sin Tid talte til Stemann om at oprette et historisk Samfund for Ribe Amt, saa tiltalte det ham stærkt, men han var lidt bange for, at man ikke magtede at bære dette Arbejde frem. Men Tanken lod ham ikke i Ro. Her kunde man i et saadant Samfund komme og tale kammeratlig med hinanden uden at tænke paa Embedsmændens Pligter. Han tog Sagen op, talte med flere om det, sammenkaldte til et Møde i sit Hjem og fik Samfundet dannet i 1902. Han blev selv Formand, og jeg blev Kasserer og Sekretær. Derved fik vi meget med hinanden at gøre, og jeg lærte ham rigtig at kende som Menneske og god Kammerat. Vi mødtes ikke alene ved vort faglige Arbejde, men ved vore Møder, ved de smaa festlige Sammenkomster vi havde, og her udviklede der sig et inderligt Venskab mellem os. Jeg kom snart til at sætte Pris paa ham, ikke fordi han var en fornem Mand, højt paa Straa, men fordi han var jævn og menneskelig i sin Færd, naar han var mellem os jævne Mennesker, som vi var i vort Samfund.

Han gjorde et udmærket Arbejde i dette Samfund. Han ledede det med fast, men nænsom Haand, og vi kan tilføje med lykkelig Haand. Han kunde kaste Festglans

over vore offentlige Møder, saavel som over vore smaa Sammenkomster. De blev altid præget af hyggelig Velvære.

Og ser vi paa Samfundets Aarskrifter, ser vi, at han ogsaa flittig har taget Del i Arbejdet. Vi finder den ene historiske Afhandling ved Siden af den anden, og alle viser, at nu er det Egnens Historie her, der har fanget hans Interesse. Tillige, at naar han kommer med en Afhandling, saa er den behandlet med Omhu. Han har lagt hele sin Sjæl og al sin Energi ind i den.

Arbejdet med dette Samfund fik videre Betydning. Da man andre Steder saa, hvor godt det gik i Ribe Amt, saa tog man ogsaa Sagen op andre Steder. Nu har man saadanne Samfund og saadanne Aarsskrifter næsten i hvert Amt. Megen Hjemstavns Historie er derved bleven dyrket. Megen historisk Sans er bleven vakt. Og vor almene Historie har høstet Udbytte deraf. Nu, da dette er sket, kan vi da gerne huske paa, at det var Højskoleforstander Ludvig Schrøder og Stiftamtmand Gustav Stemann, der begyndte.

Gustav Stemann burde have en hel Levnedsskildring her i »Fra Ribe Amt«. Jeg magtede det ikke, kunde heller ikke overkomme det. Men en Tak skulde han dog have for sit trofaste Arbejde for dette Samfund. Jeg paatog mig saa at skrive dette lille beskedne Stykke om ham. Lad det nu staa som en Tak fra »Historisk Samfund for Ribe Amt«.

Poul Bjerger.